

Putiniň yslama bolan garaýşy hakda

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 26 января, 2025

Putiniň yslama bolan garaýşy hakda PUTINIŇ YSLAMA BOLAN GARAÝŞY HAKDA

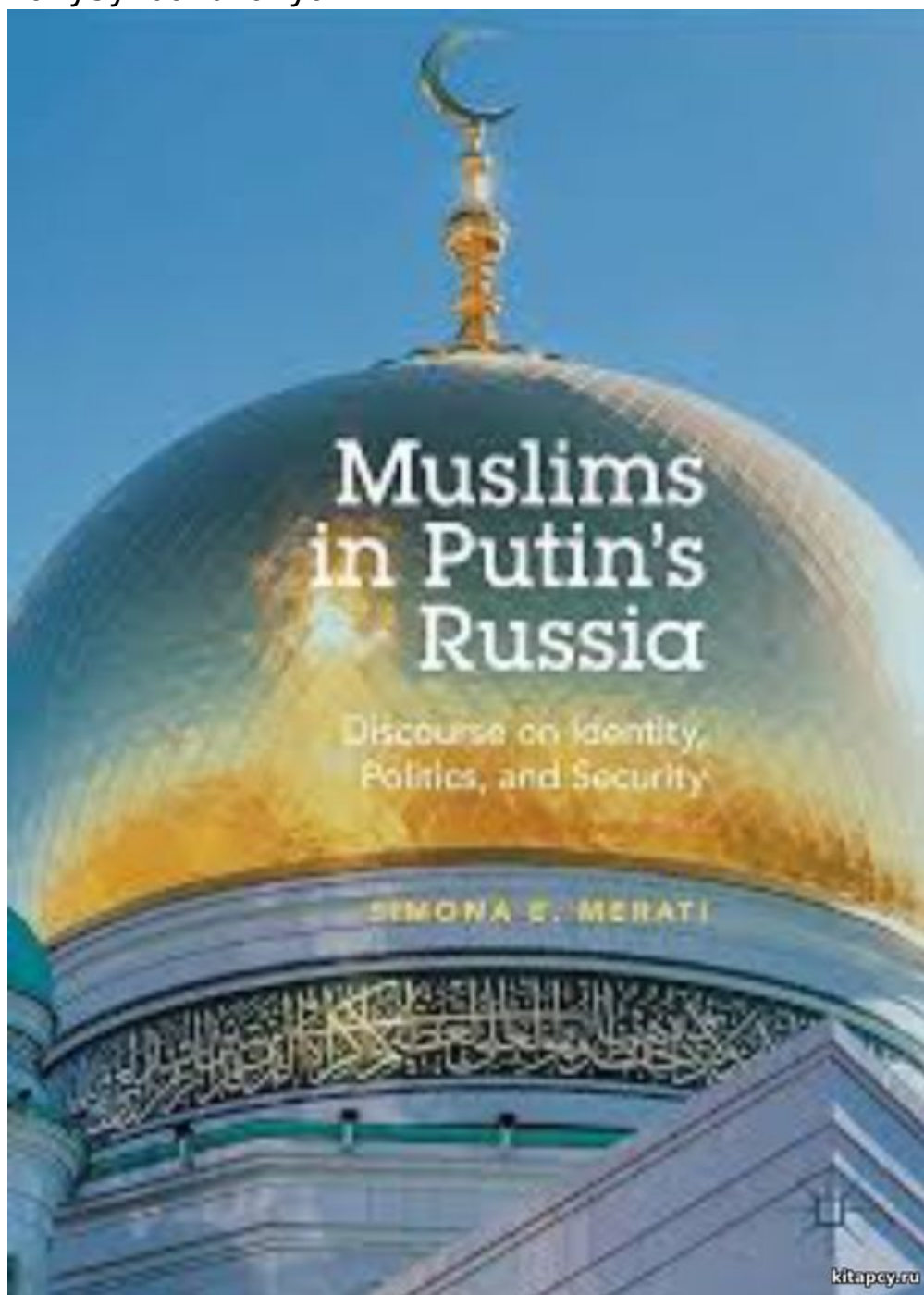

Gurhanyň bary-ýogy bir ýerde etimologiýanyň üstünde durup geçmegi, onuňam diniň ady boýunça bolmagy diýseň gyzyklydyr. Hut Gurhanyň berýän maglumatlaryň görä, yslam sözünüň iki gelip çykyşy bar. Bulardan biri bolan «silm» – parahatçylyk manysyny berip, häzirki arap dilinde-de şol manyda ulanylýar. Ikinji köki bolan «salam» bolsa sag-salamatlyk, aman-esenlik manysyny berýär. Ine, yslam şu iki kökden emele gelen söz. Diýmek, yslam – salamatlyk we parahatlyk üçin Ýaradana boýun bolmakydyr.

Görlüşü ýaly, Gurhan dininiň hemme zatdan öň adynda parahatçylyk bar. Yslamyň özeninde-de, külli adamzada gujak açýan parahatlyk mukamy bar, paýlaşma we adama hormat-sylag bar. Munuň dowamy hökmünde, Gurhanda hiç tapawuda ýer goýmazdan adamyň döreden ähli adamzat gymmatlyklary

gujaklanýar.

Gynansak-da, dünýäde, aýratynam Günbatarda yslam diýlende, bir toparyň ýa-da sistemanyň ady ýaly garalýar, ýogsam bolmasa Gurhan yslam sözünü umumyadamzat parahatçylygy we asudalygy manysynda ulanýar.

Yslam bir ady däl-de, bir boluşy alamatlandyrýar. Has dogrusy, yslam haýsydyr bir tarapyň däl-de, belli bir kabul ediş we ýaşayyş-durmuş formasynyň adydyr.

Gurhan ähli medeniýetlere, adamzadyň ähli mirasyna bahe berýär, adama bagt getirýän ähli gymmatlyklary yslam düşünjesiniň düzüminde we saýawany astynda öwrenýär. Üns

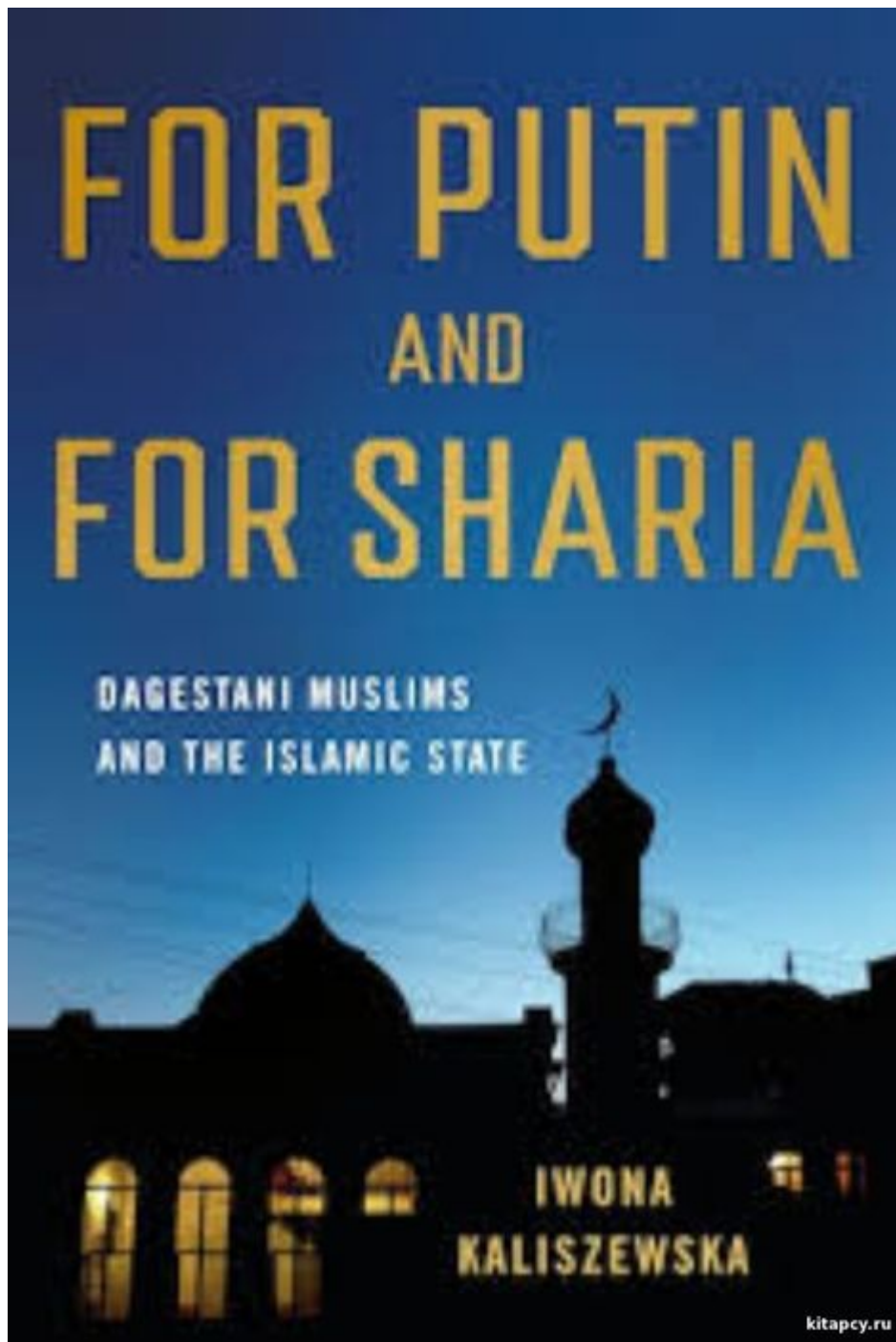
bermeli örän möhüm bir zat bar – yslam ýaşap geçdn ähli pygamberleriň umumy taglymyň adyny göterýär. Başgaça aýdanda, asudalyk we parahatçylyk üçin gymmatlyk dödeddn we Ýaradana boýun nan, Ýaradandan başga hiç bir ideýa, güýje, gurama, adama boýun egmedik garaýyşlar yslamdyr. Ýene bir üns bermeli esasy zat – Gurhanyň metrikadyr, pasport işleri bilen hijem gyzyklanmadygy.

Gurhan söze we orta atylan pikire däl-de, niýete we edilen işe seredýär.

Aç-açan aýdylanda, jöhitlerden, hristianlardan, sabilerden we Gurhana ynanyanlardan üç şerti ýerine ýetiren islendik kişi jennete düşer. Ýagny, pasportynda milleti näme diýip ýazylanda-da, ýeterlik şertleri bolan üç gymmatlygy bar bolan adamy hakyky musulman hasap edip bolar:

1. Ýokdan bar eden Ýaradanyň gudratyna iman.
2. Ahyrete, ýagny, adam ömrüniň ölüm bilen soňlanmaýandygyna iman.
3. Asudalyk we parahatçylyk üçin gymmatlyk döretmek, adamzada hyzmat etmek.

Agzalan üç şerti ýerine ýetirenler – halas bolanlardyr. Ynsan bolmagyň mertebe menzili şolaryňkydyr. Pasportyň, metrikanyň Ýaradanyň ýanynda zerre gymmaty, manysy ýokdur.

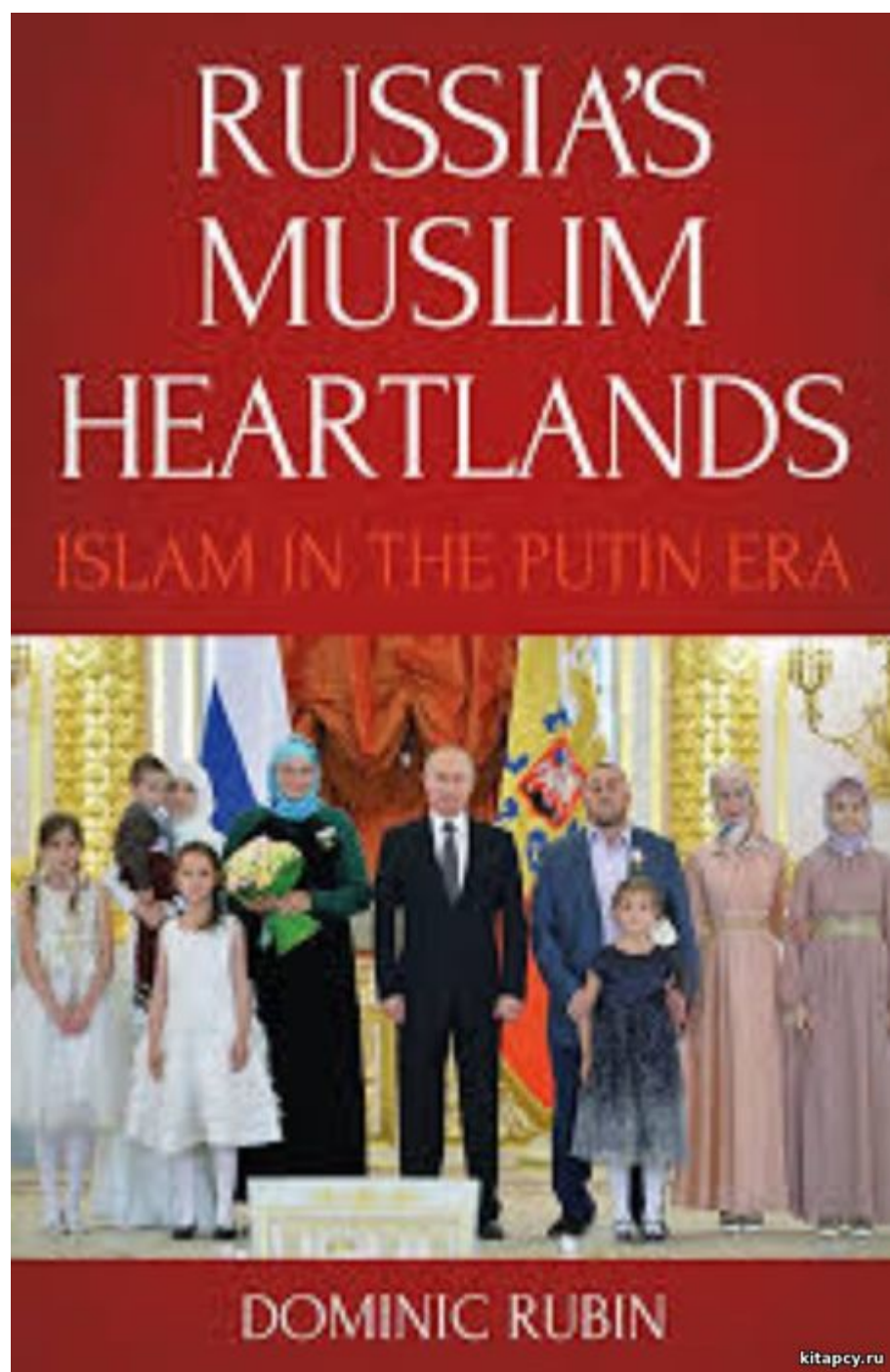
- **Haýsysy yslam dünýäsi?**

Käbir kitaplarymda Gurhana esaslanyp, täze yslam dünýäsi hakda aýdyp geçipdim. Şu günüň yslam dünýäsiniň aýratynlyklary bolsa şol aýdanlarymdaky aýratynlyklara gabat gelmeýär diýen ýaly. Gurhanyň ündewleri dolulygyna adama niýetlenen. Gurhanyň adamyň durmuşyna ornaşdyrmak islän gymmatlyklary bilen häziriň «sözde musulmanlarynyň» durmuşy aýry-aýry zatlardyr. Gurhana esaslanyp baha berilende, şu günki yslam dünýäsi tarapyndan hakyky yslam gymmatlyklarynyň juda az bölegine amal edilýändigini ýüze çykar.

Adamzat jemgyýetini Gurhanyň sanaýan gymmatlyklary boýunça derejelendirmeli bolsa, «yslam dünýäsi» diýilýän jemgyýetiň alan utugynyň 2-3%-den geçmejegini, 7-8% ýaly ýokarrak görkezijini başgalaryň alandygy görüler.

Gysgaça aýdanda, yslam diýilende nämä düşünmegiň gerekdigini meniň pikirimçe musulman dünýäsinfe, hatda yslam bilen brlli bir derejede gyzyklanýan ähli ýurtlarda iň düýpli meseledir.

Bu mesele Gurhana esaslanýan çözgütleri tapmazdan ne yslam dünýäsi rahatlyk göter, ne-de adamzat dünýäsi.

• Putin ýeke sözde öwrülişigiň başyny başlady

Bir zada begenmeli: Ýewraziýa geografiýasynyň iň uly ýurdy Russiýanyň döwlet ýolbaşçysy Putin yslam we musulmanlar meselesiniň üstünde durlup geçilen ýygnaşyklaryň birinde şeýle diýdi:

– Biz yslam we musulman diýlende, Gurhana düşünjek bolmaly. Men şeýle düşüňärim.

Dogrusyny boýun alalyň, şeýle sözi şu güne çenli musulman däl döwlet ýolbaşçysy beýlede dursun, musulman ýolbaşçylaryndanam eşitmedik. Ýogsam bolmasa işiň esasy sözdür, çözgüt resepti şu sözde ýatyr.

Yslamyň dosty-da, duşmany-da öňden gelyän tradisiýanyň yslam diýýänini dünýäniň öňüne çykardy we hemmesi dialogy ýa-da dawasyny onuň bilen ýöretdi. Şeýle bolansoň, ne dialogdan peýda boldy, ne dawa-jenjelden gutulmak mümkin boldy.

Dünýäniň «musulman we yslam» diýlende, Gurhana düşünmäge başlan günü adamzadyň bagtyýar we asuda durmuşyň ýolunda iň güýçli ädimini äden günü bolar.

Biz bu aýdyň hakykaty Günbatar dünýäsine ençeme ýyllap düşündirmäge synanyşdyk, ýöne gynansak-da, olaryň yslama duşmançylyklary we gysga wagtlaýyn bähbitleri bize düşünmegiň öňüni bentledi.

Putin ýeke sözde beýik öwrülişigiň başyny başlady. Biz muny global derejedäki rewolýusiýa hasaplaýarys.

XX asyryň iň uly öwrülişiklerinden birini kommunizmi taryhyň çaňly sahypasyna gömüp, Gorbaçýow amala aşyrypdy. XXI asyryň iň uly öwrülişiniň birinji ädimini-de, meniň pikirimçe başga bir rus döwlet ýolbaşçysy Putin ätdi.

Putiniň edişi ýaly ajaýyp çykyşy musulman döwlet ýolbaşçylary bilen birlikde beýleki ähli liderler tarapyndanam edilse, adamzady bagtyýar we parahat durmuşa alyp barýan ýolda täze gapy açylar diýip umyt edýäris.

Yaşar NURI ÖZTÜRK.

«HÜRRIYET» gazetini, 15.08.2008 ý. Publisistika